

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح تبصره ماده (۲۶) قانون
حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست»

مقدمه

قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست مصوب سال ۱۳۹۲، توانسته است موضوع سرپرستی کودکان یاد شده را نظام مند سازد و طبق مقدمه توجیهی طرح کنونی تاحدودی توانسته است شرایط و تشریفات قانونی برای موضوع سرپرستی را تسهیل نماید. طبق تبصره ماده (۲۶) این قانون ازدواج فرزند خوانده با سرپرست ممنوع است مگر اینکه طبق تشخیص دادگاه پس از اخذ نظر مشورتی سازمان بهزیستی به مصلحت فرزندخوانده باشد.

تبصره ماده (۲۶) این قانون با موضوع ایجاد امکان ازدواج بین فرزندخوانده و سرپرست در مواردی که به تشخیص دادگاه پس از اخذ نظر مشورتی سازمان بهزیستی این ازدواج به مصلحت فرزندخوانده باشد، موجب ایجاد نگرانی‌ها و ابراز انتقاداتی از سوی برخی فعالان این حوزه شد. طرح حاضر در راستای رفع این نگرانی‌ها و انتقادات ارائه شده است. طراحان این طرح معتقدند که تبصره ماده (۲۶) این قانون موجب تزلزل نظام عرفی و اجتماعی است و باعث ایجاد معضل در بنیاد خانواده‌ها خواهد شد و همچنین موجب کاهش انگیزه خانواده‌ها برای پذیرش دختران به عنوان فرزند خوانده است.

در این گزارش به بررسی ابعاد حقوقی این موضوع می پردازیم.

بررسی طرح

طرح حاضر تبصره ماده (۲۶) قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست مصوب سال ۱۳۹۲ را به صورت زیر تغییر می دهد: « ازدواج چه در زمان حضانت و چه بعد از آن بین سرپرست و فرزندخوانده ممنوع است».

ابتدا به بررسی پیشینه تقنینی این تبصره می پردازیم. در ماده (۲۴) لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست، ازدواج سرپرست با کودک یا نوجوان چه در زمان سرپرستی و چه بعد از آن منوط به اجازه دادگاه با اخذ نظر کارشناسی سازمان بهزیستی بوده است. با اعلام وصول لایحه و با بررسی هایی که در کمیسیون های مربوطه انجام شد در نهایت مجلس شورای اسلامی با تغییر حکم مذکور در ماده (۲۴) لایحه، ازدواج بین سرپرست و طفل را ممنوع کرد و در نهایت مصوبه مجلس به شورای نگهبان ارسال گردید.

شورای نگهبان پس از بررسی مصوبه مجلس در ایراداتی که به مصوبه مذکور وارد کرده بود، ایرادی نیز به مصوبه مجلس (مبنی بر ممنوعیت ازدواج طفل با سرپرست) وارد نمود. طبق نظر شورای نگهبان اطلاق ممنوعیت ازدواج طفل با سرپرست پس از بلوغ و رشد طفل و مصلحت وی مخالف موازین شرع است.

مخصوص سخن علی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۳۰

شماره چاپ:

۶۸۳

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۸/۸

معاونت پژوهش های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۹۰۳-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۴/۵

در توضیح نظر شورای نگهبان باید گفت طبق فتاوی فقهای امامیه افرادی که ازدواج با آنان - چه مرد و چه زن - ممنوع است به صورت کامل تصریح شده و در کتب فقهی وجود دارد و در قانون مدنی نیز عیناً ذکر شده است. طبق نظر مشهور یا اجماعی فقیهان، رابطه محرمیت بین فرزندخوانده و سرپرست وجود ندارد و با توجه به نبود رابطه محرمیت و همچنین نبود مانعی دیگر جهت ازدواج این دو، وقوع عقد نکاح بین آنان مجاز و صحیح است، لذا اطلاق ممنوعیت ازدواج بین طفل و سرپرست که در مصوبه ابتدایی مجلس وجود داشت مغایر با اجماع یا مشهور فتاوی فقهاست.

پس از وصول ایراد شورای نگهبان و در راستای اصلاح مصوبه مجلس، تبصره ماده (۲۶) پس از بررسی در کمیسیون‌های مربوطه و صحن علنی به صورت زیر مصوب گردید:

«ازدواج چه در زمان حضانت و چه بعد از آن بین سرپرست و فرزندخوانده ممنوع است، مگر اینکه دادگاه صالح پس از اخذ نظر مشورتی سازمان این امر را به مصلحت فرزندخوانده تشخیص دهد».

شورای نگهبان به مصوبه مجلس ایرادی وارد نکرد و در نهایت همین مصوبه ابلاغ گردید و شکل قانونی به خود گرفت. ملاحظه می‌شود که مفاد طرح کنونی در زمان بررسی لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست مطرح بوده و به تصویب کمیسیون اجتماعی و همچنین صحن علنی مجلس شورای اسلامی نیز رسیده، لکن همان‌گونه که بیان گردید به دلیل مخالفت با اجماع یا نظر مشهور فقها، از سوی شورای نگهبان مغایر با موازین شرعی اعلام شده است، در نتیجه حتی در صورتی که طرح کنونی به تصویب مجلس نیز برسد با توجه به سابقه مذکور با ایراد مجدد شورای نگهبان روبرو خواهد شد و در صورت اصرار نمایندگان محترم به مجمع تشخیص مصلت نظام ارجاع خواهد شد.

با توجه به سابقه وجود نظر شورای محترم نگهبان و همچنین اتقان مصوبه فعلی مجلس به نظر می‌رسد تغییر این حکم علاوه بر مغایرت با موازین شرعی طبق نظر شورای نگهبان، در مواردی که ازدواج بین سرپرست و طفل، پس از رسیدن به بلوغ و رشد و سن ازدواج - به خصوص پس از پایان دوران سرپرستی و علی‌الاصح در مواردی که فرزندخوانده پسر باشد - به مصلحت طفل باشد و این موضوع توسط دادگاه احراز شود و سازمان بهزیستی و کارشناسان آن سازمان نیز آن را تأیید نکند، از لحاظ حقوقی نیز صحیح نخواهد بود.

این موضوع در کمیسیون قضایی و حقوقی نیز در دستور کار قرار داشت و مقرر گردید که بررسی‌های لازم حقوقی در این مسئله صورت گیرد و همچنین مقرر گردید که از شورای نگهبان در این زمینه استعلام گردد که بدون وصول گزارش کمیسیون قضایی، این موضوع در دستور صحن علنی قرار گرفته است، لذا بعد از وصول گزارش کمیسیون قضایی، موضوع در دستور کار صحن مجلس قرار می‌گرفت.

نتیجه‌گیری

با توجه به مخالفت تبصره پیشنهادی در طرح کنونی با احکام شرعی که قبلاً نیز توسط شورای محترم نگهبان اعلام شده است و با توجه به اینکه در حال حاضر به تصریح قانون، ازدواج بین سرپرست و طفل چه در دوران سرپرستی و چه پس از آن ممنوع است، مگر اینکه پس از رسیدن به سن ازدواج تنها به شرط اینکه دادگاه صالح پس از اخذ نظر سازمان بهزیستی این ازدواج را به مصلحت طفل تشخیص دهد، مجاز خواهد بود و این حکم در راستای مصالح فرزندخوانده نیز باید باشد لذا ملاحظاتی که ممکن است مورد نظر بوده باشد، حتماً در حکم دادگاه و نظر مشورتی سازمان همواره مورد لحاظ قرار می‌گیرد، بنابراین رد کلیات طرح کنونی پیشنهاد می‌گردد.